

1910. MÁRCZIUS 1.

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

XLIX. ÉVF.

KÖZLÖNYE

5. FÜZET.

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti:

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. * Előfizetési díj egy évre 16 korona.

Az Orsz. Erd. Egyes. oly alapító tagjai, kik legalább 300 kor. alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is 16 kor. évi tagsági díj fejében, ingyen kapják. Azok az alapító tagok, kik 300 koronánál kevesebbet alapítottak, 6 kor. kedvezményes árért járathatják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-uteza 6. sz., II. em.

* A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közölhetnek. **

(Telefon: 37—22.)

A legelőerdők berendezéséről, különös tekintettel a Székelyföldre.

Irta: *T. Nagy Imre*, Csik vármegye közigazdasági előadója.

Rigyelemmel olvastam *Biró János* ur közleményét a fennebbi czim alatt. A gyakorlati tapasztalatokon alapuló tanulmány minden sorát készséggel aláírom, csak azt kell sajnálnom, hogy azt éppen azok nem olvassák, akiknek szól s ha olvassák, éppen azok nem értik, akiknek érteniök kellene. Azok az erdőbirtokosok, kik mint erkölcsi testületek — községek és közbirtokosságok — csak sopánkodni tudnak, de ezenközben minden képzelhető furfanggal és a legszélsőbb határokig menő nembánomsággal elmulasztanak, sőt lehetőleg megakadályoznak minden lépést, mely az erdők és legelők okszerű kihasználására, berendezésére, feljavítására szolgál. Az elenyésző csekély számú intelligensebb birtokoselem, a nagy többség terrorizálásának sulya alatt sőt gyakori meggyanusításnak kitéve, vértanu-türelemmel szenved a megváltozhatatlan állapotok hátrányait s csüggedten félreáll, mert félre kell állnia mindazon közérdekű kérdések megoldása elől, melyek közös erdőt vagy közös legelőt érdekelnek, mert beleszólásuk vagy

éppen beleavatkozásuk esetén nyomban kész a gyanusítás. Nem is csoda, mert az utóbbi évtizedekben az erdő- és arányjogvásárlások körül annyi harácsolás látszata keserítette az értelmetlen tömeget s annyi hoppon-maradt élhetetlen harácsoló állott be népmentő prófétának, hogy a gyanut keltő diagnózis minden perczben kézen fekszik.

A székelyföldi kirendeltség működésének első éveiben kezdeményeztetek nálunk a legelőjavítások. Községekhez, közbirtokosságokhoz fordultunk, hogy jelöljenek ki egy-egy kis borsikás területet a feljavítás és lehető rendbehozás céljaira. A helyszínére szálltunk ki, képviselőtestületek gyűlésein jelentünk meg, hogy ilyen területek kijelölését megnyerhessük. Nagy kikötések mellett egy-két község engedett a rábeszélésnek s egy-egy darab borsikást rendelkezésünkre adott, hol azután megkezdhattuk a munkát. Borsikát perzseltünk, követ gyűjtöttünk, gödröket töltöttünk, sőt községi határárkot is ásattunk, fűmagot vettünk, boronáltunk stb., szóval legelőt javítottunk. A többi közt a rábeszélések eredményeképen saját községemben is végeztük ezeket a munkálatokat. Még jóformán hozzá se kezdtünk, nyomban kész volt a közbirtokostársak szokásos gyanusítása. Hírül hozták, hogy azért kell a kérdéses területet rendbehozni, mert a folyamatban levő tagosítás folytán ama terület nekem fog jutni. A terület, úgy ahogy, rendbehozott akkor, de csak természetes, hogy én többé egy lépést sem tettem annak további művelése és karbantartása érdekében, mert a felmerült és minden alapot nélkülöző gyanusítás feszélyezett. Minden maradt tehát úgy, amiként volt. A szépen kitakarított terület — mintegy 80 kat. hold — ma teljesen elkopárosodva ludlegelőül szolgál. A további gondozással, karbantartással senki emberfia nem törődik.

Igy van ez és így lesz nagyjában és általában mindazokkal a területekkel, melyeket a kirendeltség idők folytán nagy költséggel és még nagyobb fáradsággal és buzgósággal rendbehozott és rendbe fog hozni, mert a további fentartás, művelés és feljavítás nemcsak anyagi teherrel jár, hanem hogy e terhek és befektetések megtérülhessenek és gyümölcsözzenek, a birtokosok többségének ahhoz mért műveltségi fokát is feltételezik.

Ezzel azonban én csak százesztendőös jövendőt mondok, de

távolról sincs szándékomban a hasznos működést bírálni, legfennebb röviden azt jegyzem meg, hogy a *Biró* János ur által óhajtott állapotok — elég sajnós — csak a jövő századok ideális távolában valósulhatnak meg, akkor, mikor a kisbirtokosok többsége — akár község, akár közbirtokosság — a műveltségnek azon fokára jut, melyen a közjóra célzó munkásság közszükséget fog képezni s amikor kiküszöbölődik a közfelfogásból az elődök részvétlenségén és tudatlanságán elpenészedett „régvi világ” visszahajtása.

Nem lévén erdőszakértő, csak egyszerűen gazda, könnyen szememre vethetné valaki, hogy ilyen szakkérdésekben hozzá kívánok szólani. Ezzel szemben azzal védekezem, hogy a legelőkérdés elsősorban gazdasági gyakorlati kérdés lévén, elég sajnós, hogy gazdáink azzal nem foglalkoznak s mégis igényt tartanak arra, hogy az erdőszakértők azt az ő igényeiknek megfelelő módon oldják meg. Szerintem kölcsönös megértéssel és vállvetett buzgósággal több eredményt lehetne elérni.

Tudjuk azt, hogy az erdőhasználati üzemtervek a fennálló tényleges állapotokat ma már csak hozzávetőlegesen tüntetik fel. Mióta azok elkészültek, azóta annyi változáson mentek át a lerajzolt és felmért területek fa-fű terményei, sőt maga a talaj is, hogy csak átlagosan vehetők irányadókul, miért is a kihasználások és különböző gazdasági célra való kicserélések szüksége lépten-nyomon felmerül. Sajnós, hogy mindezeket csak az erdőhivatalok sok időt rabló és nagy felelősséggel járó hivatalos körökben intézhetik, miből önként következik, hogy egy-egy néhány holdas területnek a közszükség szerint való kicserélése vagy gazdasági célból való levágása akkora hivatalos eljárást s a különböző fórumokon oly hosszas tárgyalást kíván, mely alatt elmulik a közszükség, nyakig eladósodik a birtokos község vagy közbirtokosság, avagy éppen beerdősül a legelőnek kívánt terület s viszont elpusztul az erdőnek fenhagyni kívánt terület fája.

Az erdővédelem közszüksége okából nagyon is indokolt a hathatós ellenőrzés, de ezzel szemben azt is be kell ismernünk, hogy ez az érdek nagyon sok esetben oly odiozussá teszi az eljárásokat, hogy a birtokost kétségbe ejti. A legtöbb ilyen ügy a községi előljáróságok tudatlanságából vagy hanyagságából előfor-

duló formaságok miatt sokszor évekig járja a fórumokat, míg elintézését nyerhet.

Tudnunk kell azt, hogy a nálunk erdőbirtokos községek vagy közbirtokosságok egyes birtokosai, a tömeg fogalommal sem kíván birni a közgazdasági érdekek — mondjuk közérdek — iránt, de már az általa úgy tartott gazdasági érdekeket, még a jövő kockázat rovására is feltétlenül érvényesíteni akarja, azt tartván, hogy jobb ma egy veréb, mint holnap egy tuzok. Annyira a jelennek él, hogy felsőbb ellenőrzés nélkül kihasználna, letarolna mindent, ami kezeügyébe esik. Ezt nevezik nálunk gazdasági érdekeknek. Ezen törekvések közben mindenütt az erdőtörvénynyel és annak végrehajtó közegeivel, az erdészekkel ütközik össze, mi miatt az erdész nem nagy népszerűségnek örvend, ami természetesen nagy hátrányára van a kölcsönös megértésen alapuló bizalomnak és a gyorsabb ügyvitelnek.

Ezt a fagyos bizalmatlanságot nagyban enyhíthetné, ha a ligetes legelők fokozatos létesítése programba vétetné s a kihasználási tervezetek és engedélyezések a meglevő üzemtervek keretén belül úgy vitetnének keresztül, hogy a kihasználásra engedélyezendő területekből legelső sorban a ligetes legelők alakítására alkalmas területek engedtetnének kihasználásra, még akkor is, ha netán ezen területek kisebbek vagy valamivel nagyobbak is volnának az üzemterv szerint engedélyezhető vágásterületeknél. Völgyek mentén, patakok, források mellékein, legelő céljaira alkalmas lapos, sima területeken a fakihhasználást még akkor is előbb kellene engedélyezni, ha még nem egészen vágásérett erdő borítja is azt.

Elismerem, hogy ezen eljárás nagyban nehezítené a kihasználás technikáját s még jobban az ellenőrzést, mert a kihasználásra ilyenképen engedélyezendő területeket nem igen lehetne lineával kijelölni s a vágásra beleszabadított kitermelőt nem lehetne egy-egy határnélküli nagy komplexumba belebocsátani, de ezzel szemben az a harminczéves tapasztalat, melyet a birtokosságok a kihasználás ellenőrzése körül szereztek, most már majdnem biztos védelmet nyújtana, különösen akkor, ha azok a birtokosságok egyúttal azt látnák, hogy ezen intézkedéseknek gazdasági érdekei vannak s meggyőződnének arról, hogy az erdészek és erdőhiva-

talok nem kizárólag az erdőszaporítás kultuszának tüzzel-vassal való érvényesítésén, hanem ezzel karöltve a gazdasági boldogulás utjai egyengetésére is törekednek, mert a mai napság felmerülő minden gáncs és ellenszenv ezen forrásból táplálkozik. A közbirtokosságok folyton-folyvást legelőt, legelőbővítést követelnek, az erdőhivatalok pedig a közfelfogás szerint erdőt és csak erdőt szaporítanak. Innen következik a közbirtokosságok azon csalafinta ravaszága, hogy a rendkívüli vágásterületek engedélyezését a legelőterületek kibővítése okán kérelmezik, pedig valódi céljuk nem a legelőbővítés, hanem az, hogy ezuton erdő kihasználásához jussanak.

Az erdőkihasználásnak a ligetes legelők fokozatos létesítése céljából való programszerű intézése esetén, a példák láttára, maga a kiscgazdaközönség állana az erdészek oldala mellé s a legrövidebb idő alatt az ellenszenv a legodaadóbb bizalommmá válnék s annak alapján a munka sikere biztosíthatnák.

A ligetes legelők alakítása nagy körültekintést és még több helyszini ismeretet kíván, emellett sok esetben fel fog merülni annak a szüksége, hogy a vágásra kijelölendő területek faállománya nem egészen a fák koraszerinti sorrendben kerülhet vágásra. Az üzemterveknek a kihasználásra nézve eddig követett zsinórmértéke tehát meglazul, ami nem hiba, mert azok szigorú követése eddig is sok anomáliát teremtett. Ez okozta sok helyen azt, hogy nagy területű köves, sziklás oldalokról a fák egyszerre lepusztítottak, aztán évtizedek vesződésével sem lehet azon talajnélküli oldalakot beerdősíteni. Az ilyen kopasz oldalak ott merednek évtizedeken át, anélkül, hogy azokat legeltetésre vagy bármi más gazdasági célra értékesíteni lehetne. Beerdősítésük rengeteg költséget és végnélküli zaklatást, erdőrendészeti áthágást és pénzbírságot hoz a tulajdonosra. Holott egy kis körültekintéssel, egy csepp fáradsággal már az engedélyezésnél úgy lehetne beosztani ezen területet, hogy mindig kevesebb ilyen nehéz terület és több könnyen erdősíthető terület osztassék ki a kihasználásra, még akkor is, ha ezen beosztás érdekében fiatalabb, de kihasználásra alkalmas állományok használtatnának fel s még akkor is, ha ezen irányelv érdekében kihasználásra évjáratonként kevesebb terület jutna.

Ezen irányelveknek a ligetes legelők fokozatos létesítése céljából való követése lehetővé tenné, hogy a legelő céljaira alkalmas területek lassanként visszaadnának gazdasági rendeltetésüknek anélkül, hogy bizottságok kiszállása és közreműködése válnék szükségessé az erdő és legelőterületek kicserélése okából. Mert utóvégre minden erdész, minden járási erdőgondnok ma már hivatásának azon magaslátán áll s a közérdek kívánalmait iránt annyira tájékozva s felelősségének tiszta tudatában van, hogy járásában minden ilyen feladatot minden felebervaló gyámkodás igénybevétele nélkül teljesíteni tud. Annyi évtized tapasztalatai után nézetem szerint talán kívánatos is volna, hogy az erdőügyekben való eljárás terén több önálló intézkedés jogával ruháztatnának fel azon erdészek, kik a helyszínén működnek s kik a helyi és terepviszonyokkal és azok érdekeivel ismerősek. Ezzel erősödne tekintélyük lefelé, melylyel szemben felelősségük terhesebbé válnék ugyan, de ennek tudatában a működéshez való ambíciójuk is fokozódna.

A ligetes legelők fokozatos létesítése céljából kihasználható mai erdős területeken a levágás engedélyezése alkalmával kitűzendők volnának azon facsoportok, melyek a legelőn meghagyandók, melyek mintegy példaadói lennének a mai legelőnek használt, de teljesen pusztán álló területeken idők folytán létesítendő facsoportok alakításához. Ezek láttán maga, a ma fapusztító szenvedélyben élő legutolsó pásztorgyermek is átlátná az általa őrzött állatok számára menhelyül szolgáló árnyékos facsoportok szükségét s azokat megkímélné tüztételtől és fejszecsapásoktól. Míg ha a ligetes legelők létesítését ma egyszerűen ott akarnók kezdeni, hogy a kopáros legelőterületekre facsoportokat ültetnénk, a technika még nem talált ki olyan kerítésanyagot, mely ezen csoportokat megvédhetné s a magpergető-gyarak nem tudnának annyi magot termelni, mely elég lehetne ezen csoportok létesítéséhez szükséges csemeték előállítására, mert minden kioktatás, minden tilalom és ellenőrzés daczára azon látszattal bírna az ilyen ültetés, mintha ott erdő nevelése céloztatnék s mintha abból a mai legelőterület megszorítása következne. Irgalmatlanul és menthetetlenül kipusztítanák azt egy évben százszor is. Meggyőző példák kellene tehát előbb és legelőbb, mert azt sajnosan kell val-

lanunk, hogy népünk művelődési foka még sokkal alantosabb, hogysen ilyen kulturális cél szolgálatára akár törvénnyel, vagy szabályrendelettel megnyerhető volna. Az erdőt égetni, vágni, pusztítani, fákat gyűrűzni, bevagdalni az vele született hajlandóság, de ültetni, védelmezni, kimélni, arra nemcsak a türelme hiányzik, hanem azzal szemben bizonyos anarchikus ellenszenvvel viseltetik. Hozzájárul ehhez az az ősi felfogás, melylyel az erdővédelemre célzó minden hatósági intézkedést nemcsak gyanakodással fogad, hanem azt egyenesen az ő érdekei ellen irányulónak tartja s el nem hinné senkinek, hogy a hatóságok és azok közegeinek minden intézkedését a legnagyobb jóindulat és a fontos közérdek megóvása vezeti.

Biró János ur a ligetes legelők előnyeit oly meggyőzően fejti ki, hogy ahhoz alig lehetne még valamit hozzátenni. A mi viszonyaink az erdő- és legelőhasználat tekintetében annyira eltérők más vidékektől, hogy azokat alig lehetne azok módján bírálni, különösen ha tudjuk, hogy nálunk a közfelfogás szerint ugy az erdő, mint a legelő „*édes mindnyájunké*“ s azt használni, kihasználni, sőt pusztítani a közfelfogás szerint mindenkinek egyformán nemcsak szabad, hanem szükség. Ha valakit erdei falopásért megbüntetnek, ez csak olyan „*ízé*“, amelyet egy következő bűncselekmény vizsgálatánál nem is kell bevallani, mint súlyosító körülményt. Ennek a közfelfogásnak az eredménye az, hogy még ezideig a használati jogok szabályozása csak papiroson van meg, de a gyakorlatban nyoma sem látszik. Ennek eredménye az, hogy az ezelőtt évtizedekkel eladott használati jogokról nem akar tudni senki, legkevésbé az, ki azt potom áron eladta. Fát hordani, legeltetni, az erdőkön és legelőkön fuvarral, állatokkal szélében-hosszában járni, kelni mindenkinek és minden időben egyformán szabad. Azok a tilalmak, melyeket az erdőőr ellenőriz, csak az erdei kihágások eseteit szaporítják, melyek az új végrehajtási novella értelmében valóságos illuzórius állapotokat teremtettek, mert szegénységi bizonyítványt mindenki kap s annak alapján a büntetést mindenki „*leüli*“.

Ilyen viszonyok közt, mikor nálunk ugy az erdő, mint a legelőterület a fuvarozásnak, marhahajtásnak szélében és hosszában szabad térül szolgál, a legelőerdők védelmezése és fenn-

tartása a lehetetlenségek közé tartozik, mert az azon kigyérített és egyedül álló fák a szekereknek, embereknek és állatoknak folyton utjában állanak, kitapostatnak, kidöntetnek, a jövő-menő által lefaragtatnak s ezek miatt elcsenevészve kipusztalnak, míg a fás ligetek már természetesen sűrűbb fatömegüknél fogva is inkább elkerültetnek és sértetlenül maradhatnak. Ezzel távolról sem akarom azt mondani, mintha mindkét művelési mód mellett és ellen nem lehetne érvelni, ha valaki okvetetlen érvelni akar, de mindkét esetben szem előtt kell tartanunk a helyi viszonyokat. Ez a helyzet és annak közvetlen ismerete arra vezet, hogy a ligetes legelőnek adjunk elsőbbséget.

Nagy elégtételére szolgálhat *Biró* János ur buzgóságának az, hogy a ligetes legelők létesítése iránti akciója máris termékeny talajra kezd találni. A földművelésügyi minisztérium által a legelő- és erdőkicserélések végett a múlt évben a helyszínére kiküldött szakbizottság eljárása eredményeképpen sok község és közbirtokosság a létesítendő és művelés alá veendő legelőterületeknek ligetes legelővé való alakítását kérelmezte, mely kérelmeket nálunk Csikban a közigazgatási erdészeti bizottság pártoló javaslattal terjeszti a földművelésügyi minisztériumhoz.

A kezdet kezdetén állunk tehát, de hogy ott meg ne kelljen állnunk, sok minden és nagyon nehéz akadályokat kell leküzdeni, hogy bár évtizedek multán az alkotásnak példáira rá lehessen mutatni. A kezdeményező intézkedéseknél egyelőre szükséges lesz, minden nagyobb stílű alkotástól óvakodni, mert a cél elérése csak fokozatos, öntudatos és tartós munkával lehetséges. Evégből legelső sorban csak a legelő céljaira kicserélés alá kerülő erdő és erdős területeken alakíttassanak a ligetes legelők, melyek a továbbiakra eleven példakul fognak szolgálni.

Egy helyen azt jegyzi meg *Biró* János ur, hogy *„Eszményi állapotoknak azt tekinteném, ha a legelőgazdaság teljesen az erdőgazdaság védőszárnyai alatt fejlődhetnék és a legelőket is az erdészek kezelnék“*.

Ebben nemcsak igazat adok neki, de természetesnek találom. Azt *Biró* János ur éppen úgy tudja, mint nálunk mindenki, hogy a legelők alakítására, fenntartására és feljavítására bárhonnán jövő támogatás, buzgóság és anyagi áldozat egy-két év mulva füstbe

megy az érdekeltség fásult közönye miatt. És ez egészen természetes. Akár közbirtokossági, akár községi legyen ama feljavított vagy karbahozott közlegelő, a gyakran változó előljáróságok vagy közbirtokossági tanácsok gondozása alatt még csak remélni sem lehet, hogy azok fejlesztessenek vagy legalább is karbantartassanak. A falusi előítéletekkel és megcsontosodott konzervatív törekvésekkel telített közbirtokosok tömege nyomban üzőbe veszi azt a felvilágosodottabb és buzgóbb vezetőt, ki a legelőhasználat vagy éppen a legeltetés okszerű korlátozása érdekében szabályokat betartatani kísérelne meg, vagy a feljavítás érdekében a legcsekélyebb anyagi áldozatot kívánna. Az ilyen tömegterrorizmus elő nemcsak kitér, de megszökik előle minden jobbra teremtett erő s a vezetés a tömeg valamelyik szájasabb anarchikus tudatlanjának kerül a kezébe, aki a tömeg szája ize szerint nem ismer szabályt és nem kíván anyagi áldozatot. Ezzel végeszakad minden legelőgondozásnak s kárba vész minden addigi áldozat és buzgóság.

Ezekkel szemben minő eszményi állapot volna az, ha a legelők fentartásának és gondozásának ellenőrzése és irányítása az erdészek és az erdővédő személyzet hatáskörébe kerülhetne! Manapság senki sem ellenőrzi, senki sem irányítja a legelőügyeket, honnan várjuk hát, hogy azok ügye fellendüljön és jobb utra terelődjék? A mindig reményben levő *közművelődés* előhaladása oly messzefekvő terminus, melyet késő nemzedékek sem fognak megérni. A székelyföldi kirendeltség buzgósággal költi a pénzt a legelők létesítésére és karbahozására, mely a mai viszonyok közt sárba dobott áldozat és elvesztegetett buzgóság.

A legeltetési szabályrendeletek és legelőrendtartások a földmivelésügyi miniszternek 1907. évi márczius hó 12-ről 17.800. szám alatt kelt rendelete értelmében most készülnek vármegyém községeiben. Lassan halad a munka, mert egyes községek és közbirtokosságok ilyen korlátozásokról tudni sem akarnak, máshol meg a függőben lévő birtokrendezési munkálatok hátráltatják az ügyet.

Ezen szabályrendeletek végrehajtása a községi előljáróságok hatáskörébe fog tartozni. Önkénytelenül kell kérdeznem, hogy ér-e ez valamit? Legfennebb arra lesznek jók azok, hogy a

szolgabíróságok évenként néhány szarkaláb betűvel írott panaszt és felebbezést lesznek kénytelenek olvasni, mert olyan vakmerők csak nem lehetünk, hogy a szolgabíráktól azt követeljük, hogy a szabályrendeletekben foglaltakat ott künn a havasi legelőkön ellenőrizzék. Más pedig ki legyen, aki érvényt szerezzen a szabályrendeletek szentenciáinak? Ha az ellenőrzés az erdészek és az erdővédszemélyzet hatáskörébe utaltatnék, akkor idővel megérhetnők azt az eszményi állapotot, melyet *Biró János* urral egyetértően én is óhajtok.

*

Nagy Imre közgazdasági előadó urnak mindenképen érdekes fejtegetéseiben nézetünk szerint megnyilatkozik a székelyföldi intelligencia felfogása az ottani erdőgazdaságról és az azzal ott kapcsolatba hozott legelőkérdésről. Köszönettel tartozunk érveléseiért, ha nem is oszthatjuk nézetét mindenben, mert azok felette tanulságosak reánk nézve, s mert úgy látjuk, hogy teljes rokonszenvvel viseltetik az erdőgazdaság iránt, melynek az ottani viszonyok között vívott nehéz küzdelmét misem illusztrálhatja jobban, mint a székelyföldi állapotoknak az a jellemrajza, amely a szerző soraiban foglaltatik.

Nem akarunk elébe vágni annak, hogy a Székelyföldön működő, legközvetlenebbül érdekelt és a helyi viszonyokat legjobban ismerő erdőgazdák a fenn közölt értekezésre reflekczióikat megtegyék, mégis néhány oly megjegyzést a magunk részéről is szeretnénk már most tenni, amelyek az erdőgazdasági politika általános elvei szempontjából felmerülnek.

A Székelyföldön még kevésbé találkozunk megállapodott közgazdasági viszonyokkal, mint hazánk más vidékein. Amidőn tehát ily körülmények között lépten-nyomon merülnek fel területváltozások és kicserélések, még pedig nem néhány holdon, hanem igen tekintélyes területeken, akkor legkevésbé a székelyföldi közállapotok mellett lehet az ily területváltozásoknak és kicseréléseknek, valamint a folytonos rendkívüli használatoknak célszerűség és közszükség szempontjából több fórumon át való megvizsgálását mellőzni. Egyetértünk azonban a t. cikkirő urral abban, hogy az eljárásnak ennek daczára sem volna szabad vontatottnak,

sőt késedelmesnek lenni. A fórumoknak a közbirtokossági és községi erdők ügyeiben mutatkozó igen nagy száma és azok egy-némelyikének tulterheltsége kétségtelenül jogos panaszokra ad okot.

Azt a fagyos bizalmatlanságot, amelylyel az erdőbirtokos-közönség az erdészeti közegek iránt viseltetik, ennek a birtokos-közönségnek éppen a cikkben foglalt jellemzése bőségesen megmagyarázza, még pedig oly értelemben, hogy abból az erdőtisztikarra árnyék nem esik. Történhettek a multban egyes merev állásfoglalások, tartalmazhattak az első primitív üzemtervek, pl. a hegy-ségi réteknek beerdősítésre való előírása körül vagy más téren eléggé meg nem okolható, de könnyen jóvátehető intézkedéseket, a másfelől tanusított nézetünk szerint kelletténél is messzebb menő engedékenység, amelyet az erdészet részéről a rendkívüli fahasználatok tömeges engedélyezése, az erdei legelőnek az erdőfentartás érdekeivel vajmi kevésbé összeegyeztethető szélsőséges kiterjesztése, végül pedig az u. n. legelőerdők engedélyezése körül tapasztalunk, amelltt bizonyít, hogy a kölcsönös megértésre a Székelyföldön még ezen engedékenység árán sem lehet számítani. Mélyen fájjalható körülmények ezek, amelyekkel azonban számolnunk kell, mert bármennyire is hivei vagyunk annak az irányzatnak, amely szerint az erdőtiszt az erdőgazdasághoz fűződő közérdeket mindenkor köteles a birtokos egyéni, de *jól* feltogott érdekeivel a lehetőséghez képest összeegyeztetni, ezt a törekvést sikeresnek mégis csak akkor látjuk, ha az nem csupán az erdőtisztben, hanem legalább bizonyos mértékben az erdőbirtokosokban is megvan. Ezek azonban, amint fenn láttuk, a Székelyföldön sem a közérdeket, sem saját jól feltogott érdeküket nem képviselik.

A ligetes legelők engedélyezését, mint quasi korteseszközt, a székely közbirtokosok bizalmának megnyerésére sem célravezetőnek, sem helyesnek nem tarthatjuk; a ligetes legelőerdők alakításának is megvan a maga határa, amely határon belül aligha sikerülne ezt a bizalmat megszerezni. Az erdőnek, különösen az eddig összefüggő fenyveserdőnek legelőrészletekkel való megszagatása csak ott lehetséges, ahol feltétlen és nem feltétlen erdőtalaj megfelelően váltakozik, de így is nagy veszélyeket rejt magában a széldöntésnek és rovarkároknak fokozott mértékben kitétt visszamaradó erdőrészletekre és közvetve az egész Székely-

föld még mindig nagy értéket képviselő fenyevesire nézve. Csak átmenetes, hatását lassan érvényesítő keresztülvitel volna tehát okszerű, amint ezt a cikkíró úr is hangsúlyozza fejtegetései további folyamán, de alig lelkesedhetünk ezért is, ha a cikk szkeptikus felfogása szerint semmi, vagy csak igen kevés kilátás lehet arra, hogy a legelőnek vagy ligetes legelőerdőnek szánt terület akár csak a jövőben is az elengedhetlen gondozásban és rendszeres használatban fog részesülni. Legelőerdő czimén elrontott, legelőt sem nyújtó erdőterület elég van már eddig is a Székelyföldön; ha a birtokosokra bizzuk a *ligetes* legelőerdők létesítését és gondozását, ezek sem lesznek valószínűleg különbek.

Mindenképen a meglevő régi legelők jókarba hozatalát tartjuk tehát az ottani *mezőgazdasági* adminisztráció elsőrendű feladatának, amelyben az erdészeti, ha kell, szívesen közreműködik s a ligetes legelőerdők létesítésénél mindig csupán az a kérdés lehet mérvadó, vajjon van-e szükség tényleg a meglevő legelőterületek állandó vagy átmeneti szaporítására avagy nem. De ha arra a következtetésre is jutnak gazdasági mérlegeléseink, hogy ligetes legelőerdő alakítása indokolt, akkor is ennek megvalósítása nagy körültekintést igényel a legelőnek irtandó részletek kijelölése, az irtások sorrendjének megállapítása és az állva maradó erdőrészek megvédése körül. Ezt a műveletet tehát, amelylyel kapcsolatosan természetesen egész új üzemterv készítése válik szükségessé, egyedül a birtokosra és a fatermelő vállalkozóra bizni teljesen lehetetlen. Nem tudjuk, mik azok a tapasztalatok, amelyeket a birtokosságok az erdőkihasználás ellenőrzése körül szereztek, de az a körültekintés, amelyet a cikkíró ur is szükségesnek tart a ligetes legelőerdők alakításánál, teljesen kizárja azt, hogy ez a művelet a birtokosságokra bízassék.

A székelyföldi erdőgazdaság igen primitív még. Aránylag csekély személyzet óriási, az arányosításokból folyó változásoknak kitett területeket vett kezelése alá. Ily körülmények között a készült ideiglenes üzemtervek csak felületes tájékoztatók lehettek. A régebben divó szálalást a cikkíró ur által említett köves, sziklás oldalakon, amelyeken most nagy áldozatok árán sem lehet új erdőt teremteni, bizonyára kár volt a tarvágásokkal felcserélni, s általában azon javaslat ellen sem lehet kifogásunk, mely szerint

az alsóbb erdészeti fórumok hatásköre több tekintetben bővítendő volna.

Ezeket tartottuk szükségesnek már most megjegyezni Nagy Imre urnak teljes figyelemre méltó, felette érdekes közleményére, amelynek soraiban az erdőgazdaság iránt megnyilatkozó rokon-szenves érzésért őszinte hálával tartozunk. Szerk.

Sztereofotogrammetria.

Irta: b. Szabó Endre, tanársegéd a m. k. bányászati és erdészeti főiskolán.

Mintegy két évtized óta kísérleteznek érdemlegesen — idő- és pénzmegtakarítás céljából — azon, hogy terepfelvételek egyedül csak a fényképezés, mint egyik optikai mérés mód (fotogrammetria) segítségével legyenek gyorsan, olcsón s egyben a kívánt pontossággal elvégezhetőek; vagyis *fotogrammetrikus* mérés mód segítségével legyenek területeink felmérhetőek, még pedig legalább is oly pontosan, de mindenesetre gyorsabban, mint abban az esetben, hogyha *magas hegységeinket* mérőasztallal, busszólával vagy theodolittal mértük volna fel.

Ez a céltudatos munkásság és annak váratlan eredményei:*) az erdőmérnököt és első sorban is az erdőrendezőt kell, hogy

*) A fotogrammetriának, illetve a sztereofotogrammetriának bibliográfiája rendkívül kiterjedt, úgy hogy csak a legszükségesebbekre szorítkozom akkor, amikor a következőket idézem: A „*fotogrammetria*” szó legelőször a „*Zeitschrift für Vermessungswesen*”-nek 1876. évfolyamában a 17. oldalon látott napvilágot, mint a „*photometrografia*” szó helyett ajánlott helyesbítés, lásd: *Jordán* „Über die Verwertung der Photographie zu geometrischen Aufnahmen, Photogrammetrie” „*Zeitschr. f. Verm.* 1876”. Utalok e helyen továbbá „*Jahrbuch für Photographie und Reproduktionstechnik* zuletzt 1901”-re, mely a fotogrammetria terén elért eredményekről számol be. Lásd továbbá:

C. Pulfrich: „Über einen Versuch zur praktischen Erprobung der Stereo-Photogrammetrie für die Zwecke der Topographie”, *Zeitschrift für Instrumentenkunde*, 1903.

C. Pulfrich: „Über die Verwendung des Stereo-Komparators für die Zwecke der topographischen Punktbestimmung”, *Zeitschrift für Instrumentenkunde*, 1904.

A. Schell: „Die stereophotogrammetrische Bestimmung der Lage eines Punktes im Raume”, Wien, 1904.

P. Seliger: „Topographische Triangulation durch Stereophotogrammetrie”, *Zeitschrift für Vermessungswesen*, 1905.

S. Truck: „Die stereophotogrammetrische Messmethode und ihre Anwendung auf Eisenbahnbauvorarbeiten”, *Zeitschrift für Vermessungswesen*, 1906. sfb.